

بررسی وضعیت دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران  
۳. راهبردهای گسترش زبان فارسی در خارج از کشور

کد موضوعی: ۲۷۰

شماره مسلسل: ۱۰۸۱۱

خردادماه ۱۳۹۰

دفتر: مطالعات فرهنگی

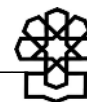


## به نام خدا

### فهرست مطالب

چکیده .....	۱
مقدمه .....	۱
۱. اهمیت و ضرورت گسترش زبان و ادبیات فارسی در خارج از کشور .....	۲
۲. رویکردهای ممکن جهت گسترش زبان فارسی در خارج از کشور .....	۳
۳. ظرفیت‌ها و محدودیت‌های زبان فارسی جهت گسترش در خارج از کشور .....	۳
۴. گونه‌شناسی مخاطبین زبان فارسی در خارج از کشور .....	۵
۵. راهبردهای ممکن جهت گسترش زبان فارسی در خارج از کشور .....	۶
جمع‌بندی .....	۱۰
پیوست‌ها .....	۱۲
منابع و مأخذ .....	۱۷





## بررسی وضعیت دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران ۳. راهبردهای گسترش زبان فارسی در خارج از کشور

### چکیده

گسترش زبان فارسی در خارج از کشور به ترویج فرهنگ انقلاب اسلامی کمک شایانی می‌کند. از این جهت یکی از سیاست‌های روشن نظام جمهوری اسلامی است. نظام اسلامی برای گسترش زبان فارسی می‌تواند دو رویکرد متفاوت را اتخاذ کند، در رویکرد اول به مثابه مجری و در دیگری به مثابه حامی و هادی وارد عمل شود. در ذیل هر کدام از این رویکردها راهبردهای متفاوتی می‌تواند پیش‌بینی کرد. تعیین رویکرد مناسب و طراحی راهبردهای مؤثر می‌تواند معیاری جهت ارزیابی فعالیت نهادهای متولی گسترش زبان فارسی فراهم آورد.

### مقدمه

نگاهی به مجموعه سیاست‌ها و قوانین بالادستی کشور و نیز بیانات مقام معظم رهبری<sup>۱</sup> در حوزه گسترش زبان و ادبیات فارسی در خارج از کشور، مؤید این مدعاست که مسئله اهتمام به زبان و ادبیات فارسی و تقویت و گسترش آن سیاست روشن و رسمی جمهوری اسلامی ایران است. برای تحقق برنامه گسترش زبان فارسی در خارج از کشور، قبل از هر چیز باید روشن شود که نظام جمهوری اسلامی قصد دارد با چه رویکردی وارد این حوزه شود. انتخاب رویکرد تا حدود زیادی به پتانسیل‌های درونی زبان فارسی، محیطی که قرار است زبان فارسی در آن توسعه یابد و مخاطبان حاضر در آن محیط بستگی دارد. پس از شناخت سه عنصر فوق و تعیین رویکرد مناسب باید به اتخاذ مؤثرترین راهبردها پرداخت. پس از تعیین این راهبردهاست که می‌توان اقدامات و برنامه‌های مشخصی را در جهت گسترش زبان فارسی پیش‌بینی کرد.

از این حیث مجموعه‌ای از سؤالات پیش‌رو قرار می‌گیرد:

۱. گسترش زبان فارسی در خارج از کشور برای نظام اسلامی تا چه حد اهمیت دارد؟
۲. ظرفیت‌ها و محدودیت‌های گسترش زبان فارسی در خارج از کشور کدامند؟
۳. رویکردهای ممکن برای گسترش زبان فارسی چیست؟

۱. رجوع کنید به پیوست ۱ همین گزارش با عنوان: «ضرورت ترویج زبان فارسی در خارج از کشور از دیدگاه مقام معظم رهبری».

۴. براساس رویکردهای مورد نظر چه راهبردهایی را می‌توان استنتاج کرد؟

۵. کدامیک از راهبردهای ممکن مؤثرتر از سایر راهبردهاست؟

طی مسیر فوق علاوه بر آنکه کمک می‌کند تا برنامه‌ای دقیق و مؤثر برای گسترش زبان فارسی طراحی شود، این حسن را دارد که می‌تواند معیاری برای ارزیابی فعالیت‌های کنونی نهادهای متولی گسترش زبان فارسی فراهم آورد.

### ۱. اهمیت و ضرورت گسترش زبان و ادبیات فارسی در خارج از کشور

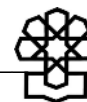
امروزه مشخص شده است که گسترش زبان به بسط فرهنگ کمک می‌کند و یکی از عوامل قدرت نرم است و سبب نفوذ سیاسی بر سایر کشورها می‌شود. ازسویی بدیهی است که جمهوری اسلامی ایران برای تثبیت و ارتقای موقعیتش در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی نیاز به بسط نفوذ سیاسی و افزایش قدرت نرم خود دارد. ازسوی دیگر به جهت وجود مرزهای وسیع حوزه تمدن ایرانی - اسلامی که از هندوستان تا آسیای مرکزی را شامل می‌شود، پتانسیل و ظرفیت مناسبی برای گسترش زبان فارسی در منطقه وجود دارد. از این منظر گسترش زبان فارسی راهبردی معقول، موجه و مؤثر به نظر می‌رسد.

با این نگاه تأکیدات مقام معظم رهبری بر گسترش زبان فارسی، معنای نوینی می‌یابد، تأکیداتی که در اسناد بالادستی کشور نیز به روشنی تجلی یافته است. بررسی قوانین و مقررات کشور نمایانگر اهمیت زبان فارسی برای نظام است.

### جایگاه و موقعیت گسترش زبان فارسی در سیاست‌ها، قوانین و مقررات کشور

به‌طور کلی درباره ترویج و گسترش زبان فارسی در سطوح مختلف قوانین متعددی وجود دارد، برخی از این قوانین مربوط به داخل کشور هستند و برخی دیگر منحصراً خارج از کشور را شامل می‌شوند، در پیوست ۲ همین گزارش، قوانین مرتبط با گسترش زبان فارسی در خارج از کشور در سه سطح کلان، میانه و خرد احصا شده است.

اهتمام سیاستگذاران کشور به وضع قوانین متعدد در رابطه با گسترش زبان فارسی در خارج از کشور نشانگر جایگاه ویژه این برنامه نزد سیاستگذاران و قانونگذاران نظام اسلامی است. پس از مشخص شدن اهمیت گسترش زبان فارسی در خارج از کشور، لازم است رویکردها، راهبردها و اقدامات کلی جهت گسترش زبان فارسی در خارج از کشور نیز شناسایی شوند.



## ۲. رویکردهای ممکن جهت گسترش زبان فارسی در خارج از کشور

به طور کلی در حوزه گسترش زبان فارسی در خارج از کشور دو رویکرد وجود دارد. رویکرد اول، رویکرد مستقیم است که در آن نظام به مثابه مجری عمل می‌کند و به طور مستقیم به آموزش و تبلیغ زبان فارسی از طریق نهادهای دولتی متولی می‌پردازد و رویکرد دیگر غیرمستقیم است که در این رویکرد نظام اسلامی در نقش حامی و تسهیل‌کننده ظاهر می‌شود.

به بیان ساده‌تر در رویکرد مستقیم، نظام جمهوری اسلامی خود وارد حوزه تصدیگری و اجرا شده و به اقدامات مختلف در حوزه آموزش و تبلیغ زبان فارسی می‌پردازد، اما در رویکرد غیرمستقیم نهادهای غیردولتی نظیر سازمان‌های مردم‌نهاد و برخی دانشگاه‌های داخلی و خارجی را حمایت کرده و در روند فعالیت‌های آنان تسهیل ایجاد می‌کند. نظام اسلامی در رویکرد مستقیم تنها به ظرفیت‌های خویش متکی است و در رویکرد غیرمستقیم به ظرفیت سمن‌ها و نهادهای مردمی توجه می‌کند و به شیوه غیرمستقیم سیاست‌های خود را اعمال می‌کند.

نکته قابل توجه این است که هرکدام از این دو رویکرد در دو بعد داخلی و خارجی قابل بررسی هستند. بدین معنی که در خارج از کشور نظام اسلامی هم می‌تواند مجری باشد هم می‌تواند حامی باشد و از نهادهای غیردولتی حمایت کند. در داخل کشور نیز رویکرد مستقیم به معنی آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان از طریق دانشگاه‌هاست و رویکرد غیرمستقیم نیز به معنی جذب حمایت و تشویق زبان‌آموزان خارجی از طریق نهادهای مردمی در داخل کشور است. هریک از این رویکردها با توجه به ظرفیت‌های زبان فارسی و مخاطبین هدف، تغییر می‌کند. بررسی ظرفیت‌ها با توجه به مخاطبین زبان فارسی، راهبردهای ممکن برای گسترش زبان فارسی را مشخص می‌سازد.

## ۳. ظرفیت‌ها و محدودیت‌های زبان فارسی جهت گسترش در خارج از کشور

زبان فارسی برای گسترش در خارج از کشور با فرصت‌ها و محدودیت‌هایی روبرو است که به این قرارند:

### ۳-۱. ظرفیت‌ها

#### ۳-۱-۱. ادبیات غنی

مهمترین مزیت نسبی زبان فارسی که بهترین فرصت را برای ترویج این زبان در خارج از کشور فراهم کرده بحث نفوذ ادبیات و فرهنگ ایرانی در سطح بین‌الملل است. به عنوان مثال گوته شاعر

آلمانی خود را مرید حافظ می‌دانست و از فرهنگ ایرانی تأثیر پذیرفته بود. این اثرگذاری عامل مهمی است در جهت گسترش زبان فارسی در جامعه فرهنگی و دوستدار شعر در آلمان.

### ۳-۱-۲. جغرافیای زبان فارسی

نقطه قوت دیگر، تسلط جغرافیایی زبان فارسی در حوزه تمدنی زبان فارسی است که شامل کشورهای ایران، پاکستان، افغانستان، تاجیکستان و هند است و ظرفیت بسیاری را در ترویج زبان و ادب فارسی در این مناطق به همراه دارد. زیرا از سالیان دور در این منطقه زبان اول رایج، زبان فارسی بوده و هنوز هم بسیاری از لغات در این منطقه ریشه در زبان فارسی دارد. این ظرفیت می‌تواند در منطقه احیا شده و به عاملی مهم در گسترش فرهنگ ایرانی - اسلامی در کشورهای منطقه تبدیل شود.

### ۳-۱-۳. انقلاب اسلامی

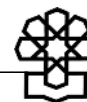
نقطه قوت بعدی در این زمینه، نفوذ اندیشه‌های ناب امام خمینی (ره) و شهید مطهری و معارف انقلاب اسلامی ایران است که در کشورهای منطقه خاورمیانه و حتی جهان آثار فراوانی داشته است و طبیعتاً می‌تواند عاملی جهت گسترش زبان فارسی در میان مردم این کشورها محسوب شود. در واقع با وقوع انقلاب اسلامی در منطقه خاورمیانه و پدید آمدن نظریه صدور انقلاب در میان انقلابیون ایرانی، اندیشه‌ها و آرمان‌های انقلاب اسلامی که در سخنرانی‌ها، تألیفات و دیگر آثار امام خمینی (ره) و شهید مطهری و... متبلور شده بود، به سرعت در میان دیگر ملت‌ها علاقمندان خود را پیدا کرد. گرچه تلاش‌های زیادی در جهت صدور این آثار صورت گرفته است، اما هنوز تشنگی بسیاری در مخاطبین این آثار وجود دارد که می‌توان با به‌کارگیری روش‌های صحیح و علمی، از طریق صدور این آثار ارزشمند، زبان فارسی را نیز در میان مخاطبین غیرفارسی‌زبان ترویج نمود.

### ۳-۲. محدودیت‌ها

#### ۳-۲-۱. عدم فراگیری و وجود رقبای قوی

باید پذیرفت که با همه ظرفیت‌هایی که زبان فارسی برای ترویج در خارج از کشور دارد، این زبان دارای محدودیت‌های بسیاری در قیاس با رقبای خود می‌باشد که کار گسترش آن را دشوار می‌سازد. از جمله این محدودیت‌ها می‌توان به عدم فراگیری زبان فارسی به لحاظ تعداد افرادی که به این زبان تکلم می‌کنند اشاره کرد. زبان فارسی مانند زبان انگلیسی زبان بین‌المللی محسوب نمی‌شود و فعالیت جهت ترویج و گسترش آن دشوارتر از گسترش زبان انگلیسی، اسپانیولی، عربی





و... است. این درحالی است که زبان انگلیسی تنها توسط مؤسسه بریتیش کنسول<sup>۱</sup> در ۲۲۹ شهر در ۱۱۱ کشور جهان درحال ترویج است.<sup>۲</sup> چراکه این زبان بین‌المللی است و بسیاری از مردم دنیا به این زبان در مکالمات روزمره خود محتاج هستند.

### ۲-۳-۲. فعالیت‌های تخریبی دشمنان نظام

محدودیت دیگر، فعالیت گسترده کشورهای رقیب و دشمنان نظام جمهوری اسلامی است که درصدد تخریب وجهه فرهنگ ایرانی و ممانعت از گسترش زبان فارسی هستند و این کار را برای گسترش زبان فارسی در جهان مشکل می‌کند.

علاوه بر ظرفیت زبان فارسی، گونه‌های مختلف مخاطبین زبان فارسی در خارج از کشور، در انتخاب رویکردها و راهبردهای مناسب، مؤثر است. زیرا تا مخاطب به‌درستی شناخته نشود نمی‌توان رویکردها و راهبردهای مناسب با آنان را به شیوه‌ای صحیح اتخاذ کرد.

### ۴. گونه‌شناسی مخاطبین زبان فارسی در خارج از کشور

زبان فارسی در خارج از کشور مخاطبین متنوعی دارد که نوع مواجهه با هر نوع مخاطب نیازمند اتخاذ راهبردها و اقداماتی خاص است. مخاطبین زبان فارسی در خارج از کشور عبارتند از:

#### ۴-۱. نسل دوم و سوم ایرانیان خارج از کشور

بنابر آمار غیررسمی، جمعیت ایرانیان خارج از کشور بین ۴ تا ۶ میلیون نفر تخمین زده می‌شود.<sup>۳</sup> وجود این تعداد ایرانی مقیم خارج از کشور برای جمهوری اسلامی ایران می‌تواند یک فرصت ویژه و ظرفیت عالی محسوب شود، از بین ایرانیان خارج از کشور نسل دوم و سوم آنان - که فرزندان نسل اول مهاجرین به خارج از کشور محسوب می‌شوند - به تدریج تکلم به زبان فارسی را فراموش کرده‌اند و از آنجا که به خاطر علقه‌های عمیق فرهنگی و خانوادگی همچنان تشنگی فراوانی به زبان، ادب و فرهنگ فارسی دارند از مهمترین مخاطبین برای یادگیری زبان فارسی محسوب می‌شوند و شایسته است نظام قبل از هر قشر دیگری این افراد را که زمینه‌های فرهنگی لازم را نیز برای یادگیری زبان فارسی دارا می‌باشند به یادگیری این زبان ترغیب کند تا بتواند از این ظرفیت بالقوه در جهت ترویج فرهنگ و آداب و رسوم ایرانی در سراسر جهان استفاده نماید.

1. British Council

2. www.Britishcouncil.org

3. <http://www.topiranian.com/news/archives/002454.html>

#### ۴-۲. غیرفارسی‌زبانان علاقمند به زبان فارسی

بسیاری از نخبگان دانشگاهی و غیردانشگاهی آشنا و علاقمند به فرهنگ و ادب فارسی در خارج از کشور هستند که با هدف استفاده بیشتر از متون ادبی ایران، در پی یادگیری زبان فارسی هستند.

#### ۴-۳. غیرفارسی‌زبانان بی‌تفاوت به زبان فارسی

به لحاظ تعداد مخاطب این قشر بیشترین تعداد را در سطح جهان به خود اختصاص داده‌اند و شامل افرادی می‌شود که نسبت به زبان فارسی بی‌تفاوت بوده و علاقه خاصی به فراگیری این زبان ندارند.

#### ۵. راهبردهای ممکن جهت گسترش زبان فارسی در خارج از کشور

اکنون که روشن شده است گسترش زبان فارسی دارای اهمیت است و می‌توان رویکردهای متفاوتی را جهت گسترش این زبان در خارج از کشور داشت، باید دید چه راهبردهایی برای تحقق این هدف می‌تواند اتخاذ شود؟

#### راهبرد اول - نهادسازی

با توجه به رویکرد مستقیم که به معنی دخالت حکومت در امور تصدیگری است، نظام به ایجاد نهادهای حکومتی روی آورده و خود مستقیماً به تصدیگری و اجرا می‌پردازد، لذا راهبرد نهادسازی در این حوزه مطرح می‌شود. در این راهبرد هدف اصلی نظام ایجاد سازمان‌ها و نهادهایی است که متولی رسمی و دولتی گسترش زبان فارسی در خارج از کشور باشند.

مهمترین ویژگی این راهبرد نقش پررنگ دولت (به معنای حکومت) در امور اجرایی است که سبب می‌شود دولت به امر نهادسازی روی بیاورد. تا از طریق نهادهای دولتی زبان فارسی را در سطح جهان گسترش دهد.

#### راهبرد دوم - واگذاری

در انجام امور فرهنگی به خصوص در خارج از کشور بهتر است به جای دخالت مستقیم، تلاش شود زمینه‌ها و مقدمات ضمنی فعالیت فرهنگی فراهم شده و موانع پیش‌رو برطرف شود. در این حالت تبعات کمتری از نوع فعالیت فرهنگی بر نظام تحمیل خواهد شد. درخصوص زبان فارسی نیز در کشوری مانند انگلستان که خود را مهد زبان انگلیسی و ترویج‌دهنده اصلی آن می‌داند، نمی‌توان از



رویکرد مستقیم دولتی استفاده کرد و باید از راهبرد واگذاری امور به گروه‌های مردمی بهره گرفت، تا کمترین حساسیت در این زمینه برانگیخته شود. لذا به نظر می‌رسد نظام می‌تواند از طریق اتخاذ راهبرد واگذاری که نیازمند نوعی راهبرد حمایتی است بسیاری از امور اجرایی را با هزینه و حساسیت کمتر انجام دهد.<sup>۱</sup>

مهمترین محور در راهبرد واگذاری «حمایت» است. به این معنی که پس از آنکه امور اجرایی به سازمان‌های غیردولتی و مردم‌نهاد واگذار شد لازم است از این سازمان‌ها حمایت شود تا بتوانند در عرصه اجرا موفق گردند. حمایت می‌تواند دو وجه متفاوت داشته باشد: مالی و حقوقی.

منظور از حمایت مالی، پشتیبانی مادی کرسی‌های زبان فارسی و حقوق و مزایای اساتید زبان فارسی و هرنوع تخصیص بودجه به امور مربوط به گسترش زبان فارسی می‌باشد که نوع ساده‌ای از حمایت محسوب می‌شود و تنها بار مالی برای حکومت دارد، اما حمایت حقوقی به معنی تسهیل روند انجام فعالیت‌های مربوط به گسترش زبان فارسی و رفع موانع پیش‌روی گسترش زبان فارسی در خارج از کشور است. به‌عنوان مثال سفرای ایران در کشورهای میزبان و نیز رایزنان فرهنگی لازم است برای جلوگیری از بروز ناهماهنگی‌های احتمالی از هر جهت با یکدیگر تعامل سازنده داشته باشند.<sup>۲</sup>

با توجه به رویکردهای مستقیم و غیرمستقیم، ظرفیت‌های زبان فارسی، گونه‌بندی مخاطبین زبان فارسی و نیز راهبردهای دوگانه نهادسازی و واگذاری، وضعیت مطلوب در گسترش زبان فارسی بدین‌گونه است:

در مورد مخاطبین غیرفارسی‌زبان علاقمند و بی‌تفاوت به زبان فارسی از هردو رویکرد مستقیم و غیرمستقیم می‌توان استفاده کرد، با این تفاوت که در مناطقی که نظام جمهوری اسلامی نفوذ بیشتری دارد رویکرد مستقیم مناسب‌تر است زیرا اعتماد به نظام در چنین محیطی راحت‌تر صورت می‌پذیرد و در مناطقی که نظام تسلطی به لحاظ فرهنگی ندارد اتخاذ رویکرد غیرمستقیم مناسب‌تر است زیرا افراد در چنین محیطی سخت‌تر به نظام اعتماد می‌کنند. اینکه چرا برای نسل دوم و سوم ایرانیان خارج از کشور آموزش تنها با رویکرد غیرمستقیم توصیه می‌شود علت این است که نظام اسلامی می‌تواند از طریق اتخاذ راهبردهای واگذاری و حمایتی و ایجاد زمینه جهت فعال شدن بخش‌های غیردولتی، فعالیت‌های مؤثری را درخصوص گسترش زبان فارسی در میان این قشر ترتیب دهد و جذب این افراد در گروه‌های مردم‌نهاد سهل‌تر است و تجربه نشان داده است

۱. البته اگر آموزش زبان فارسی توجیه اقتصادی نداشته باشد و تنها محتاج حمایت دولتی باشد دوباره حساسیت‌ها باقی خواهد ماند.

۲. به‌عنوان مثال برخی از اساتید زبان فارسی در خارج از کشور گله دارند که سفارت جمهوری اسلامی آنها را از انجام فعالیت‌های ترویجی درخصوص زبان فارسی منع می‌کند و یا برای رفع موانع پیش‌روی گسترش زبان فارسی تلاش مناسبی انجام نمی‌دهد. درحالی که نظام می‌تواند با ایجاد حداقل زمینه‌ها و رفع موانع به حمایت از گسترش زبان فارسی بپردازد.

که این افراد به تشکل‌های غیردولتی اعتماد بیشتری دارند تا سازمان‌های دولتی، چراکه اکثریت این افراد فرزندان مهاجرینی هستند که به دلایلی با سیاست‌های نظام اختلاف‌نظر دارند و طبیعتاً به نظام و نهادهای دولتی اعتماد کمتری دارند.

جدول پیشنهادی رویکردها، راهبردها و اقدامات کلی ممکن جهت گسترش زبان فارسی با توجه به نوع

#### مخاطبین در خارج از کشور

رویکرد غیرمستقیم		رویکرد مستقیم		رویکردها
واگذاری		نهادسازی		راهبردها
تبلیغ	آموزش	تبلیغ	آموزش	مخاطبین اقدامات کلی
-	✓	-	-	نسل دوم و سوم ایرانیان خارج از کشور
-	✓	-	✓	غیرفارسی‌زبانان علاقمند به زبان فارسی
✓	-	✓	-	غیرفارسی‌زبانان بی‌تفاوت به زبان فارسی

با توجه به جدول لازم است به تعریف اقدامات کلی با توجه به راهبردها و رویکردهای مناسب هرکدام پرداخته شود.

#### الف) آموزش

مجموعه تصمیمات و اقداماتی که یکی پس از دیگری اتخاذ می‌شود یا انجام می‌گیرد و هدف از آن دستیابی هرچه بیشتر به هدف‌های آموزشی است.

درخصوص گسترش زبان فارسی، هدف آموزشی، یادگیری زبان فارسی به بهترین وجه است تا بیشترین قرابت را با زبان معیار داشته باشد.

البته زبان‌آموزان می‌توانند اهداف مختلف و متنوعی را از یادگیری زبان فارسی داشته باشند. عده‌ای ممکن است هدفشان تجارت باشد، عده‌ای ممکن است به سبب ملاحظات شغلی درصدد یادگیری این زبان باشند، اما عده‌ای نیز به‌خاطر علاقه وافر به فرهنگ و ادب فارسی و آشنایی بیشتر با شعرای ایرانی نظیر حافظ، سعدی، مولانا، عطار، نظامی و... میل به یادگیری زبان فارسی داشته باشند.

طبیعتاً برای هرکدام از این مخاطبین باید شیوه خاصی از آموزش را مد نظر قرار داد. زیرا آنکه هدفش تنها تجارت با تجار ایرانی است نیازش بیشتر به صحبت کردن عادی به زبان فارسی است، اما آنکه علاقمند به ادبیات فارسی است لازم است بیشتر متون ادبی را بخواند و اصطلاحات



ادبی را فرا بگیرد. طبیعتاً شیوه آموزش در نوع اول با شیوه آموزش در نوع دوم کاملاً متفاوت است.

درخصوص مخاطبین غیرفارسی‌زبان علاقمند به زبان فارسی که از مهمترین مخاطبین زبان فارسی محسوب می‌شوند، بهترین اقدام نظام، اقدام آموزش است که می‌تواند هم در راهبرد نهادهای و هم در راهبرد واگذاری عملی شود. چراکه این قشر عمدتاً با زبان فارسی و ویژگی‌های آن آشنا هستند و لذا نیازی به تبلیغ زبان فارسی برای آنها احساس نمی‌شود به این دلیل آموزش بهترین اقدام است.

عملی شدن این اقدام در راهبرد نهادهای و راهبرد واگذاری با یکدیگر متفاوت است. آموزش در راهبرد نهادهای به معنی آموزش مستقیم است که شامل موارد زیر می‌شود: اعزام مستقیم اساتید توسط نظام، برگزاری دوره‌های آموزش زبان فارسی در دانشگاه‌های دولتی داخل کشور و دانشگاه‌های دولتی کشورهای میزبان در خارج از کشور.

در راهبرد واگذاری که مبنایی حمایتی دارد وضع آموزش متفاوت است. به این معنی که اقدامات نظام مبتنی بر حمایت از هرگونه فعالیت آموزشی در داخل و خارج از کشور برای تحقق هدف گسترش زبان فارسی خواهد بود به نحوی که هیچ دخالت و اثرگذاری مستقیمی در فرآیند آموزش صورت نگیرد مگر تأمین محتوای دروس که لازم است نظارت ویژه‌ای بر آن داشت تا فرآیند آموزش از دایره اهداف و منافع ملی نظام خارج نشود.

## ب) تبلیغ

در مناطقی از جهان که آشنایی با فرهنگ ایرانی و ادبیات فارسی بسیار کم است یا وجود ندارد نیاز است ابتدا فرهنگ و هنر ایرانی و مفاخر زبان فارسی معرفی شوند تا زمینه برای آموزش زبان فراهم شود. طبیعی است تا مخاطبین نسبت به فرهنگ و هنر ایرانی که مهمترین مزیت نسبی برای علاقمندان به زبان فارسی محسوب می‌شود آشنایی لازم را نداشته باشند یادگیری زبان فارسی جذابیت چندانی برای آنها نخواهد داشت. به‌عنوان مثال بسیاری از مخاطبین هستند که به عرفان ایرانی علاقه بسیاری دارند و نظام می‌تواند از طریق معرفی و تبلیغ شخصیت عارفانی چون مولانا و عطار در این مخاطبین نسبت به زبان فارسی ایجاد علاقه کند. بسیاری از مخاطبین نیز هستند که به آرمان‌های انقلاب اسلامی علاقمندند که می‌توان از طریق ترویج آثار امام خمینی (ره) و شهید مطهری و... آنان را به تدریج نسبت به زبان فارسی متمایل کرد. به‌طور خلاصه، بهترین اقدام نظام درخصوص جذب مخاطبین بی‌تفاوت به زبان فارسی تبلیغ است. به این معنی که لازم است ابتدا

فرهنگ و ادبیات فارسی را به این افراد معرفی کرد و در مراحل بعد از طریق آموزش به گسترش زبان فارسی میان آنان پرداخت.

اقدام تبلیغ نیز می‌تواند در قالب دو راهبرد نهادسازی و واگذاری عملی شود. تبلیغ در عرصه نهادسازی به معنای تبلیغ مستقیم نظام است و هرگونه فعالیت تبلیغی جهت معرفی زبان و فرهنگ فارسی به بیگانگان را شامل می‌شود. در این عرصه نظام جهت تبلیغ به نهادها و سازمان‌های تخصصی دولتی نیازمند است.

تبلیغ در عرصه واگذاری به این معنی است که کار معرفی زبان، فرهنگ، آداب و رسوم ایرانی به سازمان‌های مردم‌نهاد و گروه‌های مردمی غیردولتی واگذار شود. مهمترین وظیفه نظام در این عرصه علاوه بر حمایت محتوایی از سمن‌ها، نظارت دقیق بر روند انجام فعالیت‌های آنان است تا از منافع ملی نظام منحرف نشوند.

### جمع‌بندی

#### تقدم مخاطب‌شناسی و بوم‌شناسی بر اتخاذ راهبردها

مجموعه قوانین بالادستی و نیز فرمایشات مقام معظم رهبری<sup>۱</sup> نشان می‌دهد که گسترش زبان فارسی در خارج از کشور از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است. نظام جهت ترویج زبان فارسی در خارج از کشور از دو رویکرد می‌تواند بهره‌مند شود. رویکرد اول مستقیم و رویکرد دوم غیرمستقیم است. در رویکرد مستقیم، نظام به مثابه مجری عمل می‌کند و به‌طور مستقیم به آموزش زبان فارسی از طریق نهادهای دولتی متولی می‌پردازد و در رویکرد غیرمستقیم در نقش حامی و تسهیل‌کننده حاضر می‌شود. با توجه به این دو رویکرد، نظام در حوزه بین‌الملل از دو راهبرد عمده می‌تواند استفاده کند:

- راهبرد نهادسازی،

- راهبرد واگذاری.

در هرکدام از این راهبردها دو اقدام کلی می‌تواند صورت پذیرد:

• تبلیغ،

• آموزش.

۱. رجوع کنید به پیوست ۱ همین گزارش.



اگر مجموعه راهبردها و اقدامات کلی نظام در حوزه ترویج و گسترش زبان فارسی را مانند طیفی در نظر بگیریم، در راهبرد نهادسازی و اقدام آموزش، نظام بیشترین اثر و دخالت را دارد و در راهبرد واگذاری و اقدام تبلیغ، کمترین اثرگذاری نظام را شاهد هستیم.

دخالت مستقیم (نهادسازی - آموزش) (نهادسازی - تبلیغ) (واگذاری - آموزش) (واگذاری - تبلیغ) حمایت غیرمستقیم

نظام جمهوری اسلامی برای گسترش زبان فارسی در خارج از کشور با سه طیف مخاطب روبرو است:

- نسل دوم و سوم ایرانیان خارج از کشور،

- غیرفارسی‌زبانان علاقمند به زبان فارسی،

- غیرفارسی‌زبانان بی‌تفاوت به زبان فارسی.

هرچه مخاطبین ما نسبت به زبان فارسی بیگانه‌تر باشند بهترین اقدام برای ترویج زبان فارسی میان آنان، تبلیغ می‌باشد و هرچه مخاطبین آشنا‌تر به زبان فارسی باشند اقدام مطلوب، آموزش خواهد بود. این درحالی است که رویکرد مستقیم در مناطقی که نظام بیشترین تسلط فرهنگی را دارد مناسب‌تر است و رویکرد غیرمستقیم در مناطقی که نظام کمترین اثرگذاری فرهنگی را دارد مطلوب‌تر است.

از این منظر قبل از هر اقدامی نهادهای متولی گسترش زبان فارسی باید درک دقیق و مشخصی از محیط و افرادی که مخاطب فعالیت آنان می‌باشند، داشته باشند. پس از بررسی این موضوع که آیا چنین شناختی وجود دارد می‌توان در مورد تناسب راهبردها و اقدامات اتخاذ شده با مخاطبان در این حوزه ارزیابی مطلوبی داشت.

## پیوست‌ها

## پیوست ۱- ضرورت ترویج زبان فارسی در خارج از کشور از دیدگاه مقام معظم رهبری

## ۱. اهمیت و جایگاه گسترش زبان فارسی

- بنده شخصاً به‌عنوان یک آدم عاشق و شیفته زبان فارسی، به این مجموعه شما خیلی امید بسته‌ام؛ امیدوارم که این مجموعه ان‌شاءالله بتواند کارهای بزرگ و اساسی را در باب زبان فارسی انجام بدهد.<sup>۱</sup>
- زبان فارسی کلمه طیبه‌ای است و اصل ثابتی دارد و انتظار می‌رود که روز به‌روز پیشرفت کند و جهانیان بتوانند از این زبان استفاده‌های فراوانی را به‌عمل آورند.<sup>۲</sup>
- هرکس به معارف بشری علاقمند باشد، باید برای زبان فارسی ارج و مرتبه‌ای خاص قائل باشد؛ زیرا این زبان پرظرفیت، شیرین، رسا و زیبا توانسته است بخش عظیمی از مناطق جغرافیایی جهان را تحت تسلط و سیطره معنوی خود درآورد، با نفوذ معنوی، کارآیی، شیوایی و قدرت بلاغت خود، در دل ملت‌ها جا باز کند و برای آنان فرهنگ، دین، معرفت و تمدن به ارمغان آورد.<sup>۳</sup>
- زبان فارسی توانسته است در ایران، بیشترین تلاش را برای گسترش و تحکیم اسلام انجام دهد. اسلام، به زبان عربی وارد ایران شد، اما به زبان فارسی ترویج پیدا کرد و در طول قرن‌های متمادی بیشترین معارف اسلامی و سخنان حکمت‌آموز به‌وسیله ایرانیان فارسی‌زبان در میان ملت‌ها انتشار یافت، بنابر این زبان فارسی در این بخش از جهان از حقوق واضحی در جهت گسترش اسلام و فرهنگ و تمدن بشری برخوردار است.<sup>۴</sup>
- بدون تردید اسلام از طریق زبان فارسی و فارسی‌زبانان به چین، شبه‌قاره و بخشی از آسیای میانه گسترش یافته است و بسیاری از کسانی که در این مناطق به اسلام گرویده‌اند، هنوز یادگاران و نشانه‌های زبان فارسی را در کلمات و اصطلاحات دینی خود حفظ کرده‌اند و این خود مایه سربلندی و افتخار است.<sup>۵</sup>
- اکنون زبان فارسی بهترین حامل و رسانه برای معارف، افکار، نوآوری و تمدن عمیق اسلامی محسوب می‌شود و براین‌اساس وظیفه ما در قبال زبان فارسی بسیار سنگین است.<sup>۶</sup>

۱. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای فرهنگستان زبان و ادب فارسی در تاریخ ۱۳۷۰/۱۱/۲۷.

۲. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای مجمع بین‌المللی استادان زبان فارسی در تاریخ ۱۳۷۴/۱۰/۱۶.

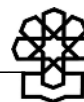
۳. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای دومین مجمع بین‌المللی زبان فارسی در تاریخ ۱۳۷۷/۱۲/۱۲.

۴. همان.

۵. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای مجمع بین‌المللی استادان زبان فارسی در تاریخ ۱۳۷۴/۱۰/۱۶.

۶. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای دومین مجمع بین‌المللی زبان فارسی در تاریخ ۱۳۷۷/۱۲/۱۲.





- ما باید برای رواج زبان فارسی در دنیا و گسترش جغرافیایی آن تلاش کنیم تا این زبان در موضع قدرت قرار گیرد و بتواند بخش عظیمی از مدنیت گذشته عالم را که با خود همراه دارد به دنیا ارائه دهد.<sup>۱</sup>

- فارسی‌زبانان و همه کسانی که ارزش و اهمیت تاریخی و فرهنگی زبان فارسی را می‌دانند، برای ترویج و گسترش آن تلاش کنند.<sup>۲</sup>

## ۲. جاذبه جدید زبان فارسی در دنیا

- امروز هم حقیقتاً زبان فارسی در دنیا جاذبه جدیدی پیدا کرده است. من کسانی را از کشورهای عربی و غیرعربی دیده‌ام که اینها زبان فارسی را از طریق رادیوی جمهوری اسلامی یاد گرفته بودند. جاذبه سخنان امام (ره) و حقایق انقلاب و مفاهیم انقلابی، اینها را با زبان فارسی مأنوس کرده بود و این زبان را می‌فهمیدند. هم در منطقه شرقی عربستان که صدای ما به آنجا می‌رسد، هم در پاکستان و به‌خصوص در هند، و هم در آفریقا ما این را دیدیم. من سال ۱۳۵۹ هند بودم، در آنجا دیدم که کسانی به‌خاطر سرودهای انقلابی، زبان فارسی را می‌فهمند، مطمئناً در جاهای دیگر هم این معنا وجود دارد. بنابراین، هر جا که جاذبه این فرهنگ و این تفکر بتواند راهی باز کند و نفوذی بکند، زبان فارسی هم هست.<sup>۳</sup>

- هر زبانی که سعه نفوذ آن زیاد باشد، طبیعی است که با خود فرهنگی را حمل می‌کند. کاری که امروز دولت‌های استعمارگر و سلطه‌طلب می‌خواهند با خرج‌های زیاد و با اعمال نفوذهای فراوانی در دنیا انجام بدهند، زبان فارسی آن کار را با نفوذ طبیعی خودش کرده است.<sup>۴</sup>

## ۳. مشکلات و تقصیرات بزرگ در گسترش زبان فارسی

- باید اعتراف کنیم که در کار زبان فارسی تقصیر شده است. نه فقط در این چندساله اول پیروزی انقلاب که هرکسی به کاری مشغول بود، به این مهم چندان پرداخته نشد، بلکه در گذشته نیز تقصیرهای بزرگ‌تر و بیشتری صورت گرفت و با اینکه در این کشور ادبا و شعرا و فارسی‌دانان و فارسی‌گویان بزرگی بودند، اما در این سنین متمادی، زبان فارسی آن رشدی را که باید می‌کرد و آن سعه‌ای را که در دنیا باید پیدا می‌کرد، پیدا نکرد.<sup>۵</sup>

- با از بین بردن ضعف‌های درونی زبان فارسی و افزایش ظرفیت و کیفیت آن متناسب با شرایط زمان می‌توان اطمینان یافت که گسترش جغرافیایی، قومی و ملی زبان فارسی نیز به شکلی آسان‌تر،

۱. همان.

۲. همان.

۳. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای فرهنگستان زبان و ادب فارسی در تاریخ ۱۳۷۰/۱۱/۲۷.

۴. همان.

۵. همان.

روان‌تر و بهتر انجام خواهد گرفت، بنابر این به‌عنوان یک وظیفه باید زبان فارسی را پویا کنیم زیرا اگر فارسی‌زبانان فاضل، دانشور، آگاه، دلسوز و پیگیر نتوانند این زبان را با نیازهای امروز خود همراه و همساز کنند، بدون تردید دچار ضعف و مغلوبیت خواهد شد.<sup>۱</sup>

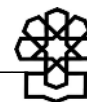
- برای گسترش زبان فارسی و ایجاد عناصر حیات و تکامل در این زبان، باید از ظرفیت‌های موجود در آن حداکثر استفاده به‌عمل آید.<sup>۲</sup>

## پیوست ۲- جایگاه گسترش زبان فارسی در خارج از کشور در سیاست‌ها، قوانین و مقررات کشور

سطح	نوع قانون یا سند	مصادق در متن قانون
کلان	سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز	۴۷. سازماندهی فضای ملی، ایجاد تعادل منطقه‌ای و تقویت نقش منطقه‌ای کشور، با بهره‌گیری از قابلیت‌ها و مزیت‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و طبیعی سرزمین، با هدف ارتقای جایگاه بین‌المللی کشور <sup>(۱)</sup>
	سند سیاست فرهنگی کشور	۷. اهتمام به امر زبان و ادبیات فارسی، تقویت، ترویج و گسترش آن. <sup>(۲)</sup> <b>خط‌مشی‌های بخش‌های آموزش عالی در برنامه دوم<sup>(۳)</sup></b>
میانه	سیاست‌های کلی برنامه‌های توسعه	بند «۱۰»- توسعه همکاری‌های علمی و منطقه‌ای و بین‌المللی، از طریق: «۲-۱۰»- کوشش برای گسترش زبان فارسی به‌ویژه در کشورهای آسیای میانه و شبه‌قاره هند از طریق ایجاد توسعه و تقویت کرسی‌های زبان و ادبیات فارسی در مراکز علمی این کشورها و نیز اعطای فرصت‌های مطالعاتی به استادان خارجی زبان فارسی در دانشگاه‌های کشور <b>برنامه سوم<sup>(۴)</sup></b> ۷. شناساندن فرهنگ و ارزش‌های والای اسلام، ایران و انقلاب اسلامی به جهانیان و شناخت فرهنگ‌های سایر ملل و بهره‌گیری از جنبه‌های مثبت آنها از طریق «۵-۷» حمایت از مراکز و کرسی‌های ایران‌شناسی و آموزش زبان فارسی و تلاش در جهت گسترش آنها در خارج از کشور <b>برنامه چهارم<sup>(۵)</sup></b> • امور مربوط به مناسبات سیاسی و روابط خارجی: ۳۳. ... کمک به ترویج زبان فارسی در میان ایرانیان خارج از کشور... <b>برنامه پنجم<sup>(۶)</sup></b> ۴۳. ... کمک به ترویج خط و زبان فارسی در میان ایرانیان خارج از کشور...
	قوانین برنامه توسعه	<b>قانون برنامه چهارم توسعه - ماده (۱۰۹)</b> دولت موظف است به‌منظور حفظ و شناساندن هویت تاریخی ایران و بهره‌گیری از

۱. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای دومین مجمع بین‌المللی زبان فارسی در تاریخ ۱۳۷۷/۱۲/۱۲.

۲. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای مجمع بین‌المللی استادان زبان فارسی در تاریخ ۱۳۷۴/۱۰/۱۶.



مصادیق در متن قانون	نوع قانون یا سند	سطوح
<p>عناصر و مؤلفه‌های هویت ایرانی به‌ویژه زبان فارسی، اقدام‌های ذیل را انجام دهد:</p> <p>الف) حمایت از پژوهش‌های علمی و بین‌رشته‌ای در زمینه ایران‌شناسی و گذشته طولانی تاریخی و تدوین گزارش‌ها و کتاب‌های لازم در سطوح مختلف عمومی، آموزشی و پژوهشی</p> <p>ج) حمایت از گسترش منابع و اطلاعات به خط و زبان فارسی و تدوین و تصویب استانداردهای ملی و بین‌المللی نمایش الفبای فارسی در محیط‌های رایانه‌ای</p>		
<p>* مجلس شورای اسلامی در قوانین بودجه از سال ۱۳۷۶ تا سال ۱۳۸۴ در اعتبار ردیف‌های ۱۱۴۰۱۴ و ۱۱۴۰۰۰ با عنوان اشاعه و گسترش زبان و ادبیات فارسی و ایجاد و تقویت کرسی‌های زبان فارسی در خارج از کشور مبالغ معینی را سالانه به شورای گسترش زبان فارسی واگذار کرده است</p>	قوانین بودجه کل کشور	
<p><b>*قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین (مصوب ۱۳۸۳/۱۲/۲۸) ماده (۵۸)</b></p> <p>۱. به فرهنگستان زبان و ادبیات فارسی<sup>(۷)</sup> اجازه داده می‌شود درآمدهای حاصل از فعالیت‌های تحقیقاتی و امور مشاوره‌ای و کارشناسی و فروش انتشارات و نتایج پژوهش‌ها و اطلاعات تولید شده و دیگر فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی و فرهنگی و نیز هبه و هدایایی برای مصارف عام را به حساب خاصی که از طریق خزانه‌داری کل افتتاح می‌شود واریز نماید</p> <p>همه‌ساله معادل درآمد واریزی فوق از محل اعتبار از محل درآمد اختصاصی که به همین منظور در قانون بودجه هر سال پیش‌بینی می‌شود در اختیار دستگاه مزبور قرار خواهد گرفت تا جهت نگهداری امکانات و تجهیزات مربوط به فعالیت‌های یاد شده و نیز تحقیقات مربوط به زبان و ادب فارسی و همچنین آموزش زبان فارسی به خارجیان و خرید و ایجاد محل برای آموزش‌ها و دیگر پژوهش‌ها و توسعه و احیای کرسی‌های زبان فارسی در خارج از کشور و خرید کتاب‌های خطی فارسی از داخل و خارج کشور و سایر هزینه‌های ضروری به مصرف برسد</p> <p><b>*قانون اهداف و وظایف وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ذیل ماده (۲) وظایف<sup>(۸)</sup></b></p> <p>۲۸. ایجاد زمینه‌های گسترش فرهنگ انقلاب اسلامی و اشاعه زبان فارسی در کشورهای مختلف جهان با همکاری وزارت امور خارجه و وزارت فرهنگ و آموزش عالی</p>	قوانین عادی مصوب مجلس شورای اسلامی	
<p><b>موافقتنامه فرهنگی، علمی و آموزشی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری اسلامی افغانستان<sup>(۹)</sup></b></p> <p>ماده (۳) - طرف‌های متعاقد، گسترش زبان و ادبیات فارسی را مورد حمایت قرار خواهند داد</p> <p><b>قانون معاهده اساس روابط متقابل و اصول همکاری بین جمهوری اسلامی ایران و فدراسیون روسیه<sup>(۱۰)</sup></b></p> <p>ماده (۹) - ... طرفین آموزش زبان فارسی در روسیه و زبان روسی در ایران را مورد تشویق قرار خواهند داد</p> <p><b>قانون موافقتنامه عمومی همکاری‌های اقتصادی، بازرگانی، سرمایه‌گذاری، فنی، علمی، فرهنگی و ورزشی و جوانان بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت پادشاهی عربستان سعودی<sup>(۱۱)</sup></b></p>	موافقتنامه‌ها	خرد

مصادق در متن قانون	نوع قانون یا سند	سطوح
<p>فصل «همکاری در زمینه‌های علمی، فرهنگی، ورزشی و جوانان»  ماده (۶) - ..... هماهنگی برای ترویج و آموزش زبان فارسی و عربی  <u>قانون موافقتنامه همکاری‌های فرهنگی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری تاجیکستان</u><sup>(۱۲)</sup></p> <p>ماده (۱۳) - طرف‌های متعاقد، گسترش و ترویج زبان فارسی و تاجیکی را تشویق و تسهیلات لازم را به این منظور برای یکدیگر فراهم خواهند ساخت  <u>قانون موافقتنامه همکاری‌های فرهنگی، آموزشی و علمی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت کنیا</u><sup>(۱۳)</sup></p> <p>ماده (۱۰) - دو طرف بنا به درخواست، معلمانی جهت تدریس زبان فارسی و سواحلی به ترتیب به کنیا و ایران اعزام خواهند کرد  <u>قانون راجع به موافقتنامه فرهنگی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری عربی سوریه</u><sup>(۱۴)</sup></p> <p>ماده (۵) - طرفین برای ایجاد کرسی‌های زبان فارسی در دانشگاه‌های سوریه و زبان عربی در دانشگاه‌های ایران تشریک مساعی خواهند نمود و چنانچه چنین کرسی‌هایی در حال حاضر موجود باشد به تقویت آن خواهند پرداخت</p>		

۱. از آنجا که زبان فارسی یکی از مهمترین ظرفیت‌ها برای تقویت نقش منطقه‌ای کشور است، این بند به شکل غیرمستقیم به گسترش زبان فارسی در خارج از کشور مربوط می‌شود.

۲. از آنجا که این بند قانونی مقید به داخل کشور نشده و اطلاق دارد پس می‌توان نتیجه گرفت که درخصوص گسترش زبان فارسی در خارج از کشور نیز مصداق دارد.

۳. مصوب ۱۳۷۲/۲/۲۸ شورای عالی انقلاب فرهنگی.

۴. مصوب ۱۳۷۷/۱۲/۲۵ شورای عالی انقلاب فرهنگی.

۵. ابلاغی مقام معظم رهبری در تاریخ ۱۳۸۲/۹/۲۰.

۶. ابلاغی مقام معظم رهبری در تاریخ ۱۳۸۷/۱۰/۲۱.

۷. لازم به ذکر است که در سال ۱۳۸۳ و تصویب این قانون، فرهنگستان زبان و ادبیات فارسی جزء متولیان گسترش زبان فارسی در خارج از کشور بوده است اما در حال حاضر این فرهنگستان متولی گسترش زبان فارسی در خارج از کشور نمی‌باشد.

۸. مصوب ۱۳۶۵/۱۲/۱۲.

۹. مصوب ۱۳۸۶/۵/۳۰.

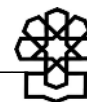
۱۰. مصوب ۱۳۸۰/۱۰/۱۶.

۱۱. مصوب ۱۳۷۹/۲/۲۱.

۱۲. مصوب ۱۳۷۶/۱/۱۷.

۱۳. مصوب ۱۳۷۱/۵/۱۳.

۱۴. مصوب ۱۳۶۳/۷/۱۰.



## منابع و مأخذ

۱. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.
  ۲. سند چشم‌انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی ایران.
  ۳. سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز.
  ۴. سند سیاست فرهنگی کشور مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی.
  ۵. سیاست‌های کلی برنامه‌های توسعه ابلاغی مقام معظم رهبری.
  ۶. قوانین برنامه توسعه.
  ۷. قوانین بودجه کل کشور.
  ۸. قوانین عادی مصوب مجلس شورای اسلامی.
  ۹. مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی.
  ۱۰. اساسنامه « نهاد علمی و آموزشی جامعه‌المصطفی‌العالمیه » مصوب جلسه ۶۳۵ مورخ ۱۳۸۷/۸/۲۱ شورای عالی انقلاب فرهنگی.
  ۱۱. اساسنامه جشنواره پروین اعتصامی مصوب ششصد و هجدهمین جلسه مورخ ۱۳۸۶/۱۱/۲ شورای عالی انقلاب فرهنگی.
  ۱۲. اساسنامه شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی مصوب یکصد و چهلیمین جلسه مورخ ۱۳۶۶/۱۱/۲۷ شورای عالی انقلاب فرهنگی.
  ۱۳. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای فرهنگستان زبان و ادب فارسی در تاریخ ۱۳۷۰/۱۱/۲۷.
  ۱۴. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای مجمع بین‌المللی استادان زبان فارسی در تاریخ ۱۳۷۴/۱۰/۱۶.
  ۱۵. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای دومین مجمع بین‌المللی زبان فارسی در تاریخ ۱۳۷۷/۱۲/۱۲.
16. [www.Britishcouncil.org](http://www.Britishcouncil.org)  
17. [www.topiranian.com](http://www.topiranian.com)



مرکز پژوهش‌ها  
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۰۸۱۱

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی وضعیت دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران ۳. راهبردهای گسترش زبان فارسی در خارج از کشور

نام دفتر: مطالعات فرهنگی (گروه فرهنگ عمومی، ارشاد و تبلیغ اسلامی)

تهیه و تدوین‌کنندگان: محمدمسعود صادقی، سیدعلی کشفی

ناظر علمی: سینا کلهر

مناقضی: معاونت پژوهشی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. زبان فارسی

۲. راهبرد

۳. خارج از کشور

تاریخ انتشار: ۱۳۹۰/۳/۴